

Policies, Conditions, Cases and Scope of Obligations of the Bodily Injury Fund in English Law with a View to Iran

Farhad Fallahi¹

Received: 13 March 2024

Vahid Ghasemi Ahed² *

Reception: 4 May2024

Saeed Atzadeh³

Abstract

The occurrence of unintentional bodily injury brings various material and moral damages to the injured party. Because the damage inflicted on the injured party disrupts the material and moral balance of his life. In different legal systems, various legislative and legal structural provisions have been made in this regard. Among the important structures that should be seriously considered by the legislator is the "Bodily Injury Fund" in every legal system. In our country, this fund has also been established in the past and its related regulations have also undergone various developments. However, human-centered laws must always undergo effective reforms. One of the important sources of studies in this field is the study of the laws of leading countries. Therefore, this article has attempted to "Conditions, Cases and Scope of Obligations of the Personal Injury Compensation Fund in English Law" in a descriptive-analytical manner, using a library method and documented by the opinions and views of experts in different legal systems. The results indicate that the obligations of the MIB in England are to support victims and injured parties on the road when the at-fault driver has fled or cannot be prosecuted, and non-physical damages in any form, as well as moral damages, cannot be compensated through the MIB in England. In England, the criterion for measuring and determining the amount of physical damage is not a fixed criterion and is determined based on the personality of the individual and his social status, and the MIB will pay the determined damage in full. In any case, these two institutions only compensate for physical damage and will not pay material and moral damages, and damages resulting from crime and intentional damages are outside the scope of the obligations of both institutions.

Keywords

Insurance, Bodily Injury, Compensation Fund, Terms and Conditions, Territory, English Law, MIB

PhD student, Department of Private Law, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran¹

Assistant Professor, Department of Private Law, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran² (corresponding author)

Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Research Institute and University of Police Sciences, Tehran, Iran³

<http://doi.org/10.30510/pscci.2025.497292.1193>

سیاست‌ها، شرایط، موارد و قلمرو تعهدات صندوق پرداخت خسارات بدنی در حقوق انگلیس با نگاهی به ایران

فرهاد فلاحی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱

وحید قاسمی عهدآ*^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۵

سعید عطازاده^۳

چکیده

«صندوق تامین خسارات بدنی» در هر نظام حقوقی است، در کشور ما نیز این صندوق از گذشته تاسیس و مقررات مربوط به آن نیز تحولات مختلفی را به خود دیده است. با این حال همواره قوانین انسان محور باید اصلاحات موثری را به خود ببینند، یکی از منابع مهم مطالعاتی در این زمینه بررسی قوانین کشورهای پیش‌رو است. از این رو در این مقاله تلاش شده تا «شرایط، موارد و قلمرو تعهدات صندوق پرداخت خسارات بدنی در حقوق انگلیس» به روش توصیفی-تحلیلی به انجام رسد. نتایج حاصله گویای این است که تعهدات MIB در انگلستان حمایت از قربانیان و زیاندیدگان جاده ای است که راننده مقصر فرار کرده باشد و یا قابل تعقیب نباشد و خسارتهای غیر بدنی و نیز خسارتهای معنوی از طریق MIB در انگلستان قابل جبران نمی‌باشند در انگلستان معیار سنجش و تعیین مبلغ خسارت بدنی یک معیار ثابت نیست و براساس شخصیت و موقعیت اجتماعی فرد تعیین می‌گردد و MIB خسارت تعیین شده را کامل پرداخت خواهد کرد در هر صورت این دو نهاد فقط خسارتهای بدنی را جبران می‌نمایند و خسارتهای مادی و معنوی را پرداخت نخواهند کرد.

واژگان کلیدی: بیمه، خسارات بدنی، صندوق خسارات، شرایط و تعهدات، MIB

^۱ دانشجوی دکتری گروه حقوق خصوصی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

^۲ استادیار گروه حقوق خصوصی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، پژوهشگاه و دانشگاه علوم انتظامی، تهران، ایران

مقدمه و بیان مسئله

اهمیت جبران خسارت وارده در حوادث رانندگی به اشخاص، به حدی است که دولتها مقررات موضوعه خود را به سمت پیش بینی نهادهای تکمیلی در مواردی که تحمیل زیان، حتی بر بیمه گرها دشوار و یا پوشش مسئولیت با خلاءهایی روبرو است، هدایت می کنند. اگر مسئولیت مدنی بدون بیمه تکامل کافی نیافته است بیمه مسئولیت نیز بدون طرح های تکمیلی قادر به ایفای نقش خود نمی باشند.

جبران خسارت بدنی و تعیین مبلغ غرامت صدمات بدنی در نظام حقوقی ایران با یک معیار مشخص به نام دیه انجام می پذیرد و براساس صدمات و جراحات مختلف، برای هر نوع صدمه یا جراحی میزان مبلغ دیه مشخص و تعیین شده است و برای افراد مختلف یکسان است اما در نظام حقوقی انگلستان معیار مشخص برای جبران خسارت بدنی در مورد افراد وجود ندارد و میزان مبلغ غرامت خسارت بدنی بر اساس شغل و موقعیت اجتماعی و فردی و بطور کلی با معیارهای شخصی سنجیده می شود و ممکن است دو فرد با صدمات بدنی یکسان مبلغ غرامت متفاوت دریافت نمایند و از طرف دیگر در نظام حقوقی ایران جبران خسارت معنوی به شکل نظام حقوقی انگلستان وجود ندارد در نظام حقوقی انگلستان جبران خسارت معنوی برای زیان دیده و حتی برای اطرافیان او امکان پذیر است. و نیز در مورد خسارتهای مازاد بر دیه مانند هزینه های درمانی و غیره در نظام حقوقی ایران و انگلستان متفاوت است.

صندوق جبران خسارت های بدنی به نام MIB در انگلستان در سال ۱۹۴۵ با قانون Act 194 تأسیس شد که فلسفه تأسیس این نهاد حمایت از قربانیان و زیان دیدگان حوادث جاده ای است برای جبران خسارات توسط این نهاد باید شرایطی مهیا باشد، از طرفی قلمرو تعهدات این صندوق متفاوت و دارای ابعاد و ویژگی های خاص خود می باشد. بر همین اساس و با هدف شناسایی روشها و شرایط و قلمرو پرداخت خسارات بدنی از سوی نظام های جایگزین پرداخت خسارت بدنی، در کشورها و نظام های حقوقی دیگر، در این مقاله تلاش شده تا به این سوال پاسخ داده شود که شرایط، موارد و قلمرو تعهدات صندوق پرداخت خسارات بدنی در حقوق انگلیس چگونه است؟

۱- شرایط پرداخت خسارات بدنی

در این گفتار، ابتدا شرایط کلی پرداخت خسارت بدنی در حقوق انگلیس را مطرح و مورد بحث قرار می‌دهیم و سپس علاوه بر این شرایط، شرایط خاص مندرج در MIB را نیز مورد تبیین و تشریح قرار خواهیم داد.

۱-۱- شرایط کلی پرداخت خسارت بدنی در حقوق انگلیس

به طور کلی شش شرط را می‌توان به عنوان شروط کلی پرداخت خسارت بدنی در حقوق انگلیس ذکر نمود. اولین شرط «بی تقصیر بودن زیان دیده» است. قاعده تقصیر مشترک در کامن لا متضمن آن است که در صورت تقصیر زیان دیده حتی اگر این تقصیر صرفاً یکی از عوامل وقوع زیان باشد، او از مطالبه خسارت ممنوع است مگر اینکه وارد کننده زیان به عمد آن را ایجاد کرده باشد. از این قاعده برخی حقوقدانان انگلستانی با عنوان تمام یا هیچ در خصوص جبران خسارت زیان دیده یاد می‌کنند.¹ این قاعده ریشه در حقوق روم دارد که زیان ناشی از تقصیر خود شخص را زیان تلقی نمی‌کردند.²

امروزه در کشورهایی که قاعده تقصیر مشترک را اجرا می‌کنند، تقصیر مشترک عموماً به عنوان یک دفاع توسط وارد کننده زیان تلقی می‌شود که به وسیله آن، زیان دیده به خاطر تقصیری که مرتکب شده از دریافت خسارت محروم می‌گردد.³ تا سده بیستم این قاعده در دادگاههای انگلستان به صورت مطلق اجرا و تقصیر زیان دیده مانع جبران خسارت او می‌شد.⁴ لکن امروزه دادگاهها تمهیداتی برای تخفیف و تعدیل تنیدی این قاعده اندیشیده‌اند (مانند قاعده آخرین فرصت) و در مقررات کنونی نظام

¹ - Madden, M. Stuart, (2005), Exploring Tort Law, Cambridge University Press, p:252

² - جنیدی، لعیا، ۱۳۷۸، تقصیر زیان‌دیده، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۶، ص: ۵۳.

³ - Faure, Michael, (2009), The Law and Economics, Vol 1, Edward Edgar Publishing, p:48

⁴ - Van Dam, Cees, (2006), European Tort Law, Oxford, p: 334

حقوقی انگلستان قانون اصلاحی تقصیر مشترک (مصوب ۱۹۴۵) خسارت را بر پایه درجه تقصیر هر یک از عاملان ورود زیان (حتی اگر زیان دیده یکی از عاملان ورود زیان به خود باشد تقسیم کرده و به موجب بند نخست از ماده ۱ این قانون در موردی که شخصی در اثر تقصیر خود و دیگری متحمل زبانی شود، دعوای ضرر و زیان فرد مزبور به دلیل تقصیر زیان دیده منتفی و ملغی نمی‌گردد، بلکه از زیانهای قبل وصول در حدی که دادگاه با توجه به سهم زیان دیده در ورود زیان بر اساس میزان مداخله و تاثیر تقصیر وی عادلانه و منصفانه بداند کاسته خواهد شد.^۱ (پور اسماعیلی، ۱۳۹۲: ۵).

قانون جبران خسارتهای ناشی از جرایم و آیین نامه آن نیز از مقرراتی است که در صورت تقصیر زیان دیده صرفاً خسارت دریافتی او را کاهش داده و او را محروم از جبران خسارت نمی‌کنند.

در حوادث رانندگی نیز قاعده تقصیر مشترک به صورت مطلق اجرا نشده و در صورتی که زیان دیده مقصر باشد به صورت کلی از دریافت خسارت محروم نشده و فقط در حدودی که مقصر است استحقاق دریافت خسارت را ندارد رویه قضایی انگلستان به همین صورت بوده و در پرونده (۱۹۷۰) Baker V Willoughby این موضوع را پذیرفته است.^۲

در حقوق ایران در مواردی که زیان دیده مقصر باشد در واقع صورت خاصی از موردی است که دو نفر با یکدیگر ضرری را ایجاد کرده‌اند و بر اساس قاعده مذکور در ماده (۵۲۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ شخص زیان دیده به میزانی که تقصیر او در وقوع خسارت نقش داشته مستحق دریافت خسارت نیست و بدین ترتیب در صورت مسئولیت بیت المال یا صندوق تأمین خسارتهای بدنی این مسئولیت به اندازه تقصیری که زیان دیده داشته است کاهش می‌یابد؛ البته لازم به توجه است که چنانچه زیان دیده در وقوع حادثه عمد داشته باشد مانند شخصی که قصد

^۱ - پور اسماعیلی، علیرضا، ۱۳۹۲، مطالعه تطبیقی تأثیر تقصیر زیان‌دیده بر مسئولیت مدنی در حقوق اسلامی و کامن‌لا، فصلنامه فقه و حقوق اسلامی، دوره ۴، شماره ۷، ص:

خودکشی داشته و خود را جلوی ماشینی می‌اندازد) اقدام او مانع از مسئولیت عامل حادثه است.^۱

با توجه به مطالب فوق رویکرد نظام حقوقی ایران و انگلستان در خصوص اثر تقصیر مشارکتی در مسئولیت نظامهای جایگزین پرداخت خسارات بدنی، مشابه بوده و هر دو نظام حقوقی به درستی در موارد تقصیر زیان دیده وی را مستحق دریافت خسارت کامل ندانسته و وارد کننده زیان با نظامهای جایگزین پرداخت خسارات بدنی، در حدود تقصیر وارد کننده زیان مسئول جبران خسارت هستند و از این حیث تفاوتی میان این دو نظام حقوقی وجود ندارد.

شرط دوم «داشتن تابعیت یا اقامتگاه در محدوده معین» است. در انگلستان از جمع مواد (۱۰)، (۱۱) و (۱۳) آیین نامه جبران خسارت‌های ناشی از جرایم استنتاج می‌شود که زیان دیده برای بهره مندی از مزایای اداره جبران خسارت‌های ناشی از جرایم و دریافت خسارت‌های وارده لازم است حداقل واجد یکی از شرایط زیر باشد:

الف) در هنگام وقوع حادثه موجب زیان مقیم بریتانیا باشد.

ب) تبعه یکی از کشورهای واقع در بریتانیا (انگلستان و ولز اسکاتلند و ایرلند شمالی) باشد.

ج) رابطه خانوادگی نزدیک با یکی از اتباع کشورهای فوق الذکر داشته باشد.

د) تبعه یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا با منطقه اقتصادی اروپا باشد.

ه) تبعه یکی از کشورهای عضو کنوانسیون اروپایی جبران خسارت قربانیان جرایم خشن مصوب ۱۹۸۳^۲ باشد.

و) یکی از اعضای ارتش بریتانیا باشد.

^۱ - کاتوزیان، همان، ص: ۵۰۷

^۲ - Europe Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes.

ز) پناهنده به بریتانیا بوده و درخواست خود را مطابق با قوانین مهاجرتی انگلستان ارائه کند.

در ایران بر اساس اطلاق مقررات مربوط به جبران خسارتهای بدنی از بیت المال یا صندوق تامین خسارتهای بدنی که آن را مختص اتباع ایران قلمداد نکرده و همچنین با توجه به اصل سرزمینی بودن قوانین که در ماده (۵) قانون مدنی تصریح شده و لازم الاجرا بودن قوانین برای کلیه افراد حاضر در قلمرو کشور ایران اعم از اتباع ایرانی یا خارجی را مقرر می‌دارد می‌توان قائل شد که برای بهره مندی از نظام پرداخت خسارتهای بدنی از بیت المال یا صندوق جبران خسارتهای بدنی شرط تابعیت کشور ایران یا داشتن اقامت در ایران وجود ندارد و در صورتی که شخصی خارجی که فاقد اقامتگاه در ایران باشد) نیز در قلمروی کشور ایران متحمل ضرر بدنی ناروا شود خسارت وی از این منابع جبران خواهد بود.

شرط سوم «جبران نشده بودن خسارت» است. در انگلستان هدف از جبران خسارت توسط اداره جبران خسارتهای ناشی از جرایم و اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری پوشش دادن زیان افرادی است که در اثر ارتکاب جرایم یا حوادث رانندگی دچار زیان شده و از هیچ راهکار قانونی نتوانسته‌اند این خسارات را جبران کنند و نظامهای جایگزین جبران خسارت با هدف تأمین رفاه شهروندان خسارات آنها را پوشش میدهند؛ لذا اگر این افراد سابقاً خسارت وارده را به نحوی از انحاء از بیمه‌های اجتماعی با تجاری دریافت کرده باشند جبران دوباره ضرر آنها جایگاهی ندارد. در این کشور مطابق با ماده (۱۸) آیین نامه جبران خسارتهای ناشی از جرایم در صورتی که فرد سابقاً از طریق این قانون یا سایر مقررات اقدام به جبران خسارت کرده باشد. خسارتی به او پرداخت نخواهد شد.

در حقوق ایران نیز موارد مسئولیت بیت المال صراحتاً مواردی است که خسارت فرد جبران نشده باشد و بیت المال برای جلوگیری از هدر شدن خون این فرد اقدام به پرداخت دیه می‌کند. در مورد صندوق جبران خسارتهای بدنی نیز شرط تحقق تکلیف صندوق به جبران خسارت احراز ارکان مسئولیت مدنی وسیله نقلیه ای است که متواری شده یا بیمه نداشته است و در نظام حقوقی ایران یکی از ارکان مسئولیت مدنی آن است که ضرر قابل مطالبه باشد و یکی از شرایط قابل مطالبه بودن ضرر جبران نشده بودن آن است.

نظام حقوقی ایران و انگلستان در خصوص جبران نشده بودن خسارت وارده، رویکرد مشابهی داشته و در هر دو به درستی نظامهای جایگزین پرداخت خسارات بدنی صرفاً در مواردی مسئول جبران خسارت هستند که خسارت مزبور جبران نشده باقی مانده و به هیچ شیوه دیگری نیز قابل جبران نباشد.

چهارمین شرط در این ارتباط «عدم انتفاع وارد کننده زیان از خسارت دریافتی» می‌باشد ممکن است خشونت‌های خانوادگی منجر به ایجاد خسارت‌های بدنی خصوصاً در زنان و کودکان شود. در این راستا ماده (۲۱) آیین نامه جبران خسارت‌های ناشی از جرایم در یک حکم کلی بیان می‌دارد در صورتی که شخص مهاجم وارد کننده زیان به نحوی از انحاء از خسارت پرداختی به زیان دیده منتفع شود خسارتی پرداخت نخواهد شد. همچنین ماده مزبور بیان می‌دارد که اگر وارد کننده خسارت بدنی و زیان دیده در هنگام بروز حادثه با یکدیگر به عنوان اعضای یک خانواده زندگی می‌کردند، خسارتی پرداخت نمی‌گردد مگر اینکه در زمان صدور حکم به جبران خسارت دیگر این افراد با یکدیگر زندگی نکرده و احتمال بازگشت آنها به خانه ای مشترک، بعید باشد.

به نظر می‌رسد علت این شرط آن است که جبران خسارت‌ها از طریق اداره جبران خسارت‌های ناشی از جرایم در چنین مواردی ممکن است منجر به افزایش تبانی^۱ و زد و خوردهای صوری شود که با جراحی یکی از اعضای خانواده و عدم تمکن ضارب اداره اقدام به جبران خسارت کند و با این تبانی درآمدی نصیب این افراد شود. همچنین جبران این گونه خسارت‌ها ممکن است موجب افزایش خشونت نسبت به کودکان شود تا اولیای آنها بتوانند از طریق جبران خسارت از اداره مذکور وجوهی را کسب کنند در حالی که حق کودکان به محافظت از خشونت یکی از حقوق تخطی ناپذیر آنان است^۲ و شایسته نیست که مقررات قانونی انگیزه ای برای ایجاد خشونت علیه کودکان ایجاد نمایند. در حقوق ایران در زمینه جبران خسارت توسط بیت المال یا صندوق تأمین خسارت‌های

¹ - Deakin, Simon, Markesinis, Basil, (2008), Markesinis and Deakin's Tort Law, 6th Edition, Oxford, p:65

² - Bridgman, Jo, (2007), Parental Responsibility Young Children and Healthy care Law, Cambridge, p:63

بدنی مقررره ای در خصوص رابطه خویشاوندی جانی و مجنی علیه مشاهده نمی‌شود.

در انگلستان یکی از شرایط حمایت و پشتیبانی نهادهای جایگزین جبران خسارت آن است که قربانی جرم ارتكابی با تصادفی که موجب زیان او شده است را به مقامات پلیس گزارش داده و همکاری‌های لازم را برای یافتن مسبب حادثه انجام داده باشد.

مطابق با آیین نامه جبران خسارتهای ناشی از جرایم شخصی استحقاق دریافت خسارت را دارد که در مدت معقولی پس از وقوع جرم آن را به پلیس گزارش کرده باشد. البته بر اساس ماده (۲۲) این آیین نامه با توجه به طبیعت برخی جرایم و تأثیرات روحی و جسمی متعاقب آن مهلتی که برای مراجعه به پلیس مقرر شده، مدت معقول عرفی است و در تعیین این مدت شرایط مجنی علیه مثل سن و توان جسمی و روحی او نیز مورد توجه است و حتی ممکن است فرد تا مدتها بعد از وقوع جرم، این امکان را پیدا نکند تا جرم را به پلیس گزارش کند و این موجب زوال حق او نیست..

مطابق با موافقت نامه رانندگان فراری در بند (c) و (e) ماده (۴)، شخصی که قربانی تصادفات رانندگی شده باید در صورت ورود خسارتهای بدنی ظرف ۱۴ روز و در مورد خسارت‌های مالی ۵ روز از تاریخ وقوع حادثه آن را به پلیس گزارش کرده و همکاری‌های لازم را در این خصوص انجام دهد و مهلت‌های بیان شده در صورت وجود شرایط اضطراری قابل تمدید خواهد بود.^۱

در ایران در خصوص دیه پرداختی از سوی بیت المال اگرچه گزارش و همکاری با پلیس به عنوان شرط دریافت خسارت ذکر نشده است؛ لکن در برخی موارد همکاری با پلیس و مقامات قضایی ضروری است؛ زیرا در مواردی مثل ناشناس بودن جانی یا فرار وی، مجنی علیه یا اولیای دم او باید گزارش موضوع را به پلیس و مرجع قضایی داده و برای شناسایی یا دستگیری جانی همکاری نمایند؛ زیرا منظور قانون از اینکه جانی معلوم

^۱ - چگنی، مهدی؛ بهرامپوری، رسول؛ سیاه بیدی کرمانشاهی، سعید، ۱۳۹۹، مطالعه تطبیقی نظام های جایگزین پرداخت خسارت های بدنی در حقوق ایران و انگلستان، فصلنامه پژوهش های تطبیقی حقوق اسلام و غرب، سال ۷، شماره ۱، ص: ۷۵

نبوده یا فرار کرده باشد زمانی است که تمام تلاش‌ها برای شناسایی یا دستگیری جانی انجام شده لکن نتیجه‌ای حاصل نشده است که در این صورت بیت‌المال عهده‌دار جبران خسارت می‌شود.

در مورد صندوق تأمین خسارتهای بدنی مواد (۳۴) و (۳۶) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه ۱۳۹۵ از تکلیف صندوق به پرداخت خسارت پس از دریافت گزارش کارشناس راهنمایی و رانندگی و یا پلیس راه و یا کمیسیون جلوگیری از سوانح راه آهن موضوع تبصره (۲) ماده (۲) قانون دسترسی آزاد به شبکه حمل و نقل ریلی مصوب ۱۳۸۴، ۷، ۶ در خصوص حوادث مربوط به قطارهای شهری و بین شهری و پزشکی قانونی سخن به میان آورده است.

نظام حقوقی ایران و انگلستان در خصوص لزوم گزارش به پلیس و همکاری با آن رویکرد نسبتاً مشابهی داشته و اگرچه در نظام حقوقی ایران در موضوع مسئولیت بیت‌المال این امر تصریح نشده است؛ لکن در عمده موارد بدون مراجعه به پلیس و همکاری با آن شرایط مطالبه دیه از بیت‌المال محقق نمی‌گردد. با این حال شایسته است قانون‌گذار در تمام موارد مسئولیت بیت‌المال به این مهم تصریح نماید.

شرط ششم را باید «درخواست جبران خسارت در مهلت مقرر» ذکر نمود. برای اینکه جمع‌آوری مدارک برای انتساب جرم با حادثه آسان‌تر و تخمین میزان خسارت‌های وارده به قربانی دقیق‌تر باشد درخواست جبران خسارت از اداره جبران خسارت‌های خسارت‌های ناشی از جرایم و اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری باید ظرف مهلت‌های مقرر صورت گرفته و خارج از این مهلتها بدون عذر موجه درخواست جبران خسارت پذیرفته نمی‌شود.

در صورتی که قربانی جنایت بالای ۱۸ سال داشته باشد درخواست جبران خسارت او از اداره جبران خسارت‌های ناشی از جرایم مطابق با ماده (۸۶) آیین‌نامه جبران خسارت‌های ناشی از جرایم باید ظرف ۲ سال از تاریخ وقوع حادثه صورت گیرد. در حوادث رانندگی نیز بر اساس بند (۳) ماده (۴) موافقت‌نامه رانندگان فراری درخواست جبران خسارت از اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری در مورد خسارت‌های بدنی باید ظرف ۳ سال از

تاریخ وقوع تصادف و در مورد خسارتهای مالی باید ظرف ۹ ماه از این تاریخ صورت بگیرد. در مواردی که یک تصادف هم موجب خسارات بدنی و هم موجب خسارات مالی شود، روز حادثه مبدأ شروع مهلت درخواست بوده و انقضای مهلت درخواست جبران خسارات وارده بر اموال ۹ ماه و در مورد خسارات جانی ۳ سال پس از این تاریخ می‌باشد.^۱

در صورتی که قربانی حادثه شخصی زیر ۱۸ سال باشد با توجه به اینکه این شخص اهلیت درخواست جبران خسارت را ندارد در صورتی که نماینده قانونی با قضایی او درخواست جبران خسارت نکرده باشد مطابق با بند ۲ ماده ۸۸ آیین نامه جبران خسارتهای ناشی از جرایم این فرد پس از رسیدن به سن ۱۸ سال تا روز تولد ۲۰ سالگی خود می‌تواند از اداره مزبور درخواست جبران خسارتهای وارده را بنماید.

در حقوق ایران اگرچه مطالبه دیه و خسارت از بیت المال و صندوق تأمین خسارتهای بدنی برای دریافت دیه یا خسارت ضروری است لکن این مطالبه مقید به مدت نشده و در هر زمان پس از ورود خسارت زیان دیده با وراث وی می‌تواند از بیت المال یا صندوق تأمین خسارتهای بدنی دیه یا خسارت را مطالبه نمایند؛ زیرا مرور زمان مقرر در قانون مجازات اسلامی مربوط به جرایم تعزیری است مواد ۱۰۵ تا ۱۰۷ قانون مجازات اسلامی و شامل دیه نمی‌شود و از سوی دیگر برای مطالبه خسارت از صندوق تأمین خسارتهای بدنی نیز مرور زمانی پیش بینی نشده است. (تبصره (۱) ماده ۳۲)

قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه مقرر می‌دارد: در مواردی که صندوق مطابق مقررات این قانون رأساً مکلف به پرداخت خسارت بدنی است پس از قطعی شدن مبلغ خسارت چنانچه زیان دیده یا قائم مقام وی، تا بیست روز پس از ابلاغ اظهار نامه رسمی به وی برای دریافت خسارت به صندوق مراجعه نکند، مبلغ مذکور به عنوان امانت نزد صندوق باقی مانده و در زمان مراجعه زیان دیده یا قائم مقام قانونی وی عیناً پرداخت می‌شود.

با توجه به اینکه مسئولیت نظامهای جایگزین جبران خسارتهای بدنی جبران زیان‌هایی است که به هر علت توسط مقصر اصلی جبران نشده‌اند و

¹ - Barrie, 2005:310

پس از پرداخت خسارت به شخص زیان دیده نهادهای جایگزین جبران خسارتهای بدنی می‌توانند برای دریافت آن به وارد کننده زیان مراجعه کنند رعایت مقتضیاتی که امکان این رجوع را فراهم نماید ضروری است؛ بر این اساس رویکرد نظام حقوقی انگلستان در مقرر نمودن محدوده زمانی برای درخواست خسارت موجب می‌شود که نظام‌های جایگزین جبران خسارت‌های بدنی امکان بررسی حادثه و انتساب آن به وارد کننده زیان بر اساس ادله موجود را داشته باشند. در حالی که در نظام حقوقی ایران در صورتی که مدت معتناهی از وقوع حادثه سپری شده باشد، عملاً امکان دسترسی به ادله انتساب حادثه به وارد کننده زیان نبوده و در نتیجه نظام‌های جایگزین جبران خسارات بدنی امکان دریافت خسارت از وارد کننده خسارت را ندارند. همچنین با توجه به اینکه کارکرد نظام‌های جایگزین پرداخت خسارات بدنی حمایت از شخص زیان دیده است نباید موارد بی‌مبالاتی و سهل‌انگاری زیان دیده را نیز در برگیرد و جبران خسارت اشخاصی که بدون عذر موجه برای مدت طولانی اقدام به درخواست جبران خسارت نمی‌کنند را پوشش دهد. لذا شایسته است نظام حقوقی ایران به مهم توجه نموده و همانند نظام حقوقی انگلستان برای درخواست جبران خسارت محدوده زمانی مقرر نماید.

۲-۱- شرایط پرداخت خسارت بدنی مندرج در MIB

برای شکل‌گیری و ایجاد تعهد MIB نسبت به زیان دیده، شرایطی وجود دارد که شخص زیان دیده یا خواهان موظف به رعایت آنهاست. این شرایط به صورت خلاصه به شرح زیر است:

الف) برای اینکه MIB فرصت دفاع از خود داشته باشد باید شروع دادرسی و اقامه دعوی خواهان علیه راننده متخلف به MIB اطلاع داده شود.

بدین جهت میبایستی فرم تقاضای مناسب و خاص توسط خواهان مورد استفاده قرار گیرد و همراه این فرم خاص، اطلاعات و بقیه اسنادی که به طور متعارف از نظر MIB لازم است، ابلاغ شود

ابلاغ این فرم با اطلاعات و اسناد در خواستی باید قبل یا طی ۱۴ روز از زمان شروع دادرسی به MIB یا بیمه‌گر مرتبط صورت گیرد

این مدت در توافقتنامه‌های قبلی ۷ روز بود که در موافقتنامه آخر به ۱۴ روز افزایش یافته است .

در صورتی که قرارداد بیمه ای وجود داشته باشد و در آن بیمه گر مشخص باشد این در خواست باید به آن بیمه گر ابلاغ شود و در صورتی که قرارداد بیمه ای وجود نداشته باشد و راننده فاقد پوشش بیمه ای باشد و یا در صورتی که بیمه گر وی نامشخص باشد این درخواست همراه با اطلاعات و اسناد در خواستی باید مستقیماً به MIB ابلاغ شود .

هر چند ممکن است بر اساس نقض شروط قرار دادی بیمه گذار، بیمه گر حق فسخ دعوی را داشته باشد و یا به علت عدم رعایت شروط اقامه دعوی بر اساس ماده ۱۵۲ قانون حمل و نقل جاده ای مصوب ۱۹۸۸، بیمه گر طبق آن قانون موظف به جبران آن خسارت نباشد ولی طبق ماده ۷۵ اساسنامه که به موافقتنامه داخلی مشهور است در این مواقع بیمه گر به نمایندگی از MIB موظف به جبران این گونه خسارات، علی رغم بر هم زدن و فسخ قرار داد، خواهد بود^۱ .

لذا در صورتی که قرارداد بیمه و بیمه گر مشخص وجود داشته باشد - علی رغم عدم نفوذ قانونی قرارداد - این فرم و اسناد درخواستی باید به آن بیمه گر ابلاغ شود و بر اساس ماده ۷۵ مقررات داخلی وی موظف به جبران این گونه خسارات خواهد بود چنان چه گفته شد این پرداخت به نمایندگی از MIB صورت میگیرد البته در صورت پرداخت خسارات زیان دیده بیمه گر حق مراجعه به بیمه گذار خویش که شروط قراردادی را بر هم زده خواهد داشت و می تواند مبالغ پرداختی را از وی وصول نماید. فقط در جایی که بیمه ای وجود نداشته باشد یا بیمه گر شناخته نشده باشد این دعوی به طور مستقیم به MIB ابلاغ می شود. ابلاغ دعوی در فرم خاص همراه با اطلاعات و فرم در خواستی بدین جهت است که دفتر باید از شروع رسیدگی قضایی آگاه شود به نحوی که فرصت دفاع از خود را داشته باشد . (مستفاد از مواد ۷ و ۹ موافقتنامه)

¹ - Williams, Donald, "Guide to Motor insurers", Bureau claims, London, The law society, ninth edition, 2003, pp. 38,39

ب) طبق ماده ۱۳ موافقتنامه، خواهان باید اطلاعات و جزئیات راجع به بیمه راننده را تحصیل کرده باشد این اطلاعات و جزئیات در مورد بیمه نامه در بند یک ماده ۱۵۴ قانون حمل و نقل جاده ای مصوب برتال جامع علوم انسانی ۱۹۸۸ معین شده است.

طی ماده ۱۳ خواهان موظف است در صورت وجود بیمه نامه مشخصات راجع به شخص راننده و شماره خودرو را از راننده مسئول حادثه در یافت نماید

در صورت تقاضای ارائه این اطلاعات و مشخصات و کوتاهی راننده در ارائه آنها، شخص خواهان موظف است ابتدا یک شکایت رسمی به اداره پلیس نسبت به کوتاهی و قصور راننده متخلف طرح کرده سپس اقدامات و تلاشهای متعارف برای تحصیل نام و آدرس مالک قانونی اتومبیل به عمل آورد. البته لازم به ذکر است در صورت تقاضای MIB خواهان باید این اختیار را به MIB بدهد که این اقدامات و مراحل را از جلنب وی به عمل آورد.

ج) طبق ماده ۱۴ موافقتنامه، در صورت صلاحدید و تقاضای MIB خواهان موظف است کلیه اقدامات متعارف و لازم جهت اقامه دعوی و تحصیل حکم علیه همه اشخاصی که ممکن است نسبت به ایراد صدمهٔ بدنی یا مرگ یا خسارات مالی حادثه مورد نظر مسئول و مقصر قلمداد شوند را به عمل آورند.

طبق این ماده کلیه هزینه‌هایی را که خواهان جهت تعقیب اقامه دعوی و تحصیل حکم علیه این اشخاص متقبل می‌شود را MIB خواهد پرداخت زیرا این تقاضا از جانب MIB صورت گرفته است.

د) طبق بندیک ماده ۱۵ موافقتنامه خواهان موظف است هر حکم تحصیل شده علیه راننده متخلف را که طی ۷ روز از زمان لازم الاجرا شدن به MIB به اجرا در نیامده را به راننده متخلف یا نماینده وی منتقل نماید علاوه بر مبالغ مندرج در حکم، هر حکمی که راجع به هزینه‌ها نیز صادر می‌شود باید به MIB یا نماینده وی واگذار شود

بر اساس مفاد موافقتنامه تا وقتی که خواهان این شرایط و اقدامات را عملی و محقق ننماید به تبع MIB نیز هیچ تعهد و مسئولیتی در قبال خواهان دعوی زیان دیده نخواهد داشت.

۲- موارد پرداخت خسارت بدنی در حقوق انگلیس

موارد پرداخت خسارتهای بدنی در حقوق انگلستان به شرح زیر قابل طرح و بررسی است

۲-۱- عدم شناسایی عامل زیان بدنی

اداره جبران خسارتهای ناشی از جرایم در صورتی که ضارب پس از وقوع جرم متواری گردد یا به نحوی از انحاء قابل شناسایی نباشد مثلاً ضارب پس از ارتکاب جرم در آتش سوزی گرفتار شده و به نحوی سوخته است که کالبد او قابل شناسایی نیست)، اقدام به جبران خسارت از زیان دیده از جرم کرده و هرگاه عامل حادثه که متواری یا قابل شناسایی نبوده است پیدا شده یا مورد شناسایی قرار گیرد اداره مذکور برای دریافت خسارت پرداختی به اموال وی رجوع می‌کند.

در حوادث رانندگی در صورتی که راننده مسبب حادثه شناسایی نشود، اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری طبق موافقت نامه رانندگان قراری عمل کرده و اقدام به جبران زیانهای وارده می‌کند. بر این اساس مشاهده می‌شود که یکی از وظایف این اداره جبران خسارت قربانیان بی گناهی است که در یک تصادف رانندگی زیان جانی با مالی دیده‌اند و راننده متخلف فرار کرده یا به نحوی از انحاء قابل شناسایی نیست.^۱

بند d ماده (۴) موافقت نامه رانندگان فراری بیان می‌دارد که قربانی حادثه در صورتی می‌تواند درخواست جبران خسارت از اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری را طرح نماید که شخص عامل حادثه شناسایی نشده یا در صورتی که بیش از یک شخص عامل حادثه بوده اند، هیچ کدام از آنها شناسایی نشده باشند. نکته قابل توجه در مورد اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری آن است که دامنه جبران خسارت توسط این اداره گسترده تر از دامنه جبران خسارت صندوق تأمین خسارتهای بدنی در ایران

¹ - Deakin & Markesinis, 2008: 68

است و اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری صرفاً خسارت‌های بدنی را در بر نگرفته و خسارات وارده بر اموال را که توسط راننده ای ناشناس وارد آمده باشد نیز پوشش می‌دهد.

با توجه به اینکه در نظام حقوقی ایران عدم شناسایی عامل خسارت بدنی صرفاً در تصادفات رانندگی موجب مسئولیت صندوق تامین خسارت‌های بدنی است و مسئولیت بیت المال نیز ناظر به مورد قتل و عدم شناسایی یا فرار قاتل است لذا خسارت‌های بدنی مادون قتل در شرایطی که ناشی از حوادث رانندگی نبوده و عامل خسارت نیز شناسایی یا دستگیر نمی‌شود، تحت پوشش هیچ نظام جایگزین پرداخت خسارت بدنی قرار نمی‌گیرد.

۲-۲- عدم تمکین مجرم در جبران ضرر ناشی از جرم

در صورتی که فردی اقدام به جنایت علیه فرد دیگری کرده و جراحاتی به او وارد نماید و بر اثر این جنایت فرد مورد تهاجم کشته شده یا دچار آسیب‌های جسمانی شود. علاوه بر جنبه کیفری این جرم که بر مجرم تحمیل میگردد فرد مهاجم ملزم به جبران زیان‌هایی است که به مجنی علیه وارد آورده است. در این موارد چنانچه ضارب شناسایی شده لکن تمکن مالی برای پرداخت خسارات نداشته باشد لازم است راهی برای جبران خسارت فرد قربانی وجود داشته باشد تا وی علاوه بر درد و رنج جسمانی که متحمل می‌شود بار هزینه‌های درمانی و سایر هزینه‌ها را نیز بر دوش نکشد؛ از این رو در چنین مواردی مطابق آیین نامه جبران خسارت‌های ناشی از جرایم اداره جبران خسارت‌های ناشی از جرایم به قائم مقامی از مجرم خسارت‌های وارده به فرد زیان دیده را می‌پردازد.

در نظام حقوقی ایران جز در موردی شخص غیر متمکنی که مرتکب قتل خطای محض شده است و عاقله نداشته یا عاقله او فاقد تمکن مالی برای جبران خسارت باشد (ماده ۴۷۰ قانون مجازات اسلامی) نظام‌های جایگزین پرداخت خسارت‌های بدنی در خصوص جبران خسارت‌های وارده توسط شخص غیر متمکن مسئولیتی ندارند.

به نظر می‌رسد رویکرد نظام حقوقی انگلستان در این زمینه رویکردی پیشرفته می‌باشد زیرا این هدف را دنبال می‌کند که خسارات وارده به زیان

دیده جرم را تامین نموده و بر مبنای عدالت توزیعی هیچ خسارت بدنی را جبران نشده باقی نگذارد. در نظام حقوقی ایران نیز مطلوب است چنین رویکردی پیش بینی شود.

۳-۲- بیمه نبودن عامل تصادف رانندگی

بیمه اجباری شخص ثالث در انگلستان از سال ۱۹۳۰ برای رانندگان وسایل نقلیه موتوری اجباری شده^۱ و در حاضر مطابق با ماده (۱۴۳) قانون عبور و مرور جاده ای مصوب ۱۹۸۸ این بیمه اجباری است و در صورتی که شخصی تصادف کرده و وسیله نقلیه او بیمه داشته باشد، قربانی این حادثه به شرکت بیمه وسیله نقلیه مراجعه کرده و خسارت خود را دریافت می‌کند؛ لکن در صورتی که وسیله نقلیه بیمه نباشد، مقرر کردن اینکه قربانی حادثه صرفاً می‌تواند به عامل زیان رجوع کند، احتمالاً او را در وضعیت دشواری قرار می‌دهد، زیرا عامل حادثه ممکن است فاقد توانایی مالی پرداخت چنین مبالغی باشد و از این رو خسارت وارده جبران نشده باقی میماند برای رفع این مشکل، اداره بیمه گران وسایل نقلیه موتوری در مواردی که مسبب حادثه شناسایی شده ولی فاقد بیمه نامه باشد، بر اساس موافقت نامه رانندگان فاقد بیمه نامه پرداخت خسارتهای مالی و بدنی ناشی از حادثه رانندگی را بر عهده می‌گیرد.^۲

در نظام حقوقی ایران نیز در صورت بیمه نبودن عامل تصادف رانندگی مطابق مواد (۴) و (۲۱) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه ۱۳۹۵ خسارات بدنی وارده از سوی صندوق تامین خسارتهای بدنی جبران می‌شود؛ لذا موضع دو نظام حقوقی از این حیث مشابه است.

1- Third Parties (Rights against Insurers) Act 1930.

^۲ - چگنی، مهدی؛ بهرامپوری، رسول؛ سیاه بیدی کرمانشاهی، سعید، ۱۳۹۹، مطالعه تطبیقی نظام های جایگزین پرداخت خسارت های بدنی در حقوق ایران و انگلستان، فصلنامه پژوهش های تطبیقی حقوق اسلام و غرب، سال ۷، شماره ۱، ص: ۸۸

۳-۱- قاعده کلی اجرای تعهد در جبران خسارات بدنی

در اینجا به دنبال بررسی این موضوع هستیم که مسئولیتی که بعد از ورود صدمه بدنی حاصل می‌شود، تحت قواعد عام و کلی مسئولیت مدنی است یا اینکه دارای حکم خاصی می‌باشد، اگر تحت قواعد عام باشد نیاز به بررسی بیشتر و تکرار مطلب نخواهد داشت ولی در صورت وجود مبنایی که خاص این گونه صدمات است باید آن را بررسی نمود.

در مورد جبران خسارات همه نظام‌های حقوقی به ایجاد قاعده پرداخته‌اند و جبران خسارت را بدیهی و راهی به سوی اجرای عدالت میدانند به همین خاطر به بیان و ایجاد اصل در این مورد همت گماشته‌اند. در گروه کشورهای پیرو کامن او بسیاری از مقررات قانون مسئولیت مدنی را در قوانین موضوعه خود تعریف و تدوین کرده‌اند و سعی حقوقدانان بر این است که یک اصل کلی ارائه دهند که به موجب آن هر نوع ضرر و زیان با آسیبی که از ناحیه اشخاص... به دیگری وارد می‌شود و قانون آن را پیش بینی نکرده است جبران گردد^۱.

در حقوق این کشور دو نظریه کلی وجود دارد که نظریات معروف در مورد اصول پایه ای مسئولیت در مسئولیت مدنی هستند. بر طبق نظر نخست که از سوی سالموند^۲ ارائه شده است. هر خطای مدنی جرم نبوده و خواهان باید ثابت نماید که عمل زیان بار بر طبق قانون جرم است. در این صورت می‌تواند به مطالبه خسارت بپردازد. نظریه دوم بر این است که کلیه اعمال زیان اور واجد مسئولیت مدنی هستند. این نظریه از طرف پولوک و وینفیلد^۳ ارائه شده است. در حال حاضر نیوزیلند تنها کشوری در جهان است که نظام مسئولیت مدنی جبران خسارت بدنی را الغا و نظام عامی را برای جبران خسارت زیان دیدگان هر نوع حادثه ای وضع کرده

^۱ - حیدریان، محمود، مبادی علم حقوق، ص ۱۹۹ و ۲۰۰ به نقل از مرتضی قاسم زاده

مبانی مسئولیت مدنی، پیشین، من ۲۸۰

^۲ - salmond

^۳ - Pollock & winfield

است تقاضای جبران خسارت بدنی از طریق این طرح منوط به اثبات تقصیر و فعل زیانبار کسی نمی‌باشد^۱.

در هر حال حقوق انگلستان نظام خاصی در مورد جبران خسارت ناشی از صدمات بدنی ندارد؛ یعنی حقوق این کشور بین جبران خسارتهای ناشی شده از صدمات بدنی و سایر مسئولیت‌های جبران خسارت تفاوتی قابل نشده است و همه جبرانها بر اساس قواعد کلی موجود در حقوق این کشور صورت می‌گیرد.

۲-۳- قلمرو اجرای تعهدات در MIB

شخص زیان دیده یا ثالث در صورت بروز حادثه باید دعوایی علیه راننده متخلف اقامه کند و حکمی علیه آن شخص متخلف تحصیل نماید. حال طبق بند ۱ ماده ۵ این توافقنامه در صورتی که شخص زیان دیده علیه شخص مقصر در دادگاه حکمی تحصیل نماید که این حکم طی این هفت روز پس از لازم الاجرا بودن به اجرا در نیامده باشد در این صورت MIB مبلغ مربوطه را به زیان دیده خواهد پرداخت این پرداخت صرف نظر از وجود یا عدم وجود یک قرارداد بیمه خواهد بود

این توافقنامه شامل این رانندگان می‌شود: الف) راننده ای که اصلاً پوشش بیمه اخذ ننموده است یعنی بیمه نامه نداشته است، ب) راننده ای که دارای بیمه نامه بوده ولی به علت تخلف از شروط قراردادی بیمه نامه دارای اثر و نفوذ قانونی نبوده و قابل فسخ از طرف بیمه گر است. ج) راننده ای که بیمه گر وی قادر به جبران خسارت وی نیست و به عبارتی ورشکست شده است. MIB به طور قانونی نسبت به خسارات رانندگان فوق مسئول پرداخت خواهد بود.

مبالغی که MIB نسبت به صدمات بدنی و مرگ ناشی از این گونه حوادث به زیان دیدگان می‌پردازد عبارت است از هر مبلغی که بر اساس حکم دادگاه نسبت به شخص صدمه دیده علیه راننده فاقد بیمه نامه صادر شده باشد.

۱ - حسن بادینی، همان، ص ۵۹۹ و ۶۰۰

این پرداخت شامل همه هزینه‌های ثابت و متغیر و همچنین منافع قانونی ناشی از حکم خواهد بود. ولی تعهد صندوق نسبت به خسارات مالی قدری متفاوت است چرا که منافع پرداختی توسط MIB به خسارات مالی محدود به مبلغی معین است.

مبلغ قابل پرداخت نسبت به این گونه خسارات عبارت است از هر مبلغ بالای ۳۰۰ پوند تا مبلغ ۲۵۰,۰۰۰ پوند پیش در مورد خسارات مالی، نسبت به مبالغ کمتر از ۳۰۰ پوند افزون بر ۲۵۰,۰۰۰ پوند مسئولیتی نخواهد داشت. محدودیت جبران خسارات مالی ناشی از ماده ۱۴۵ قانون حمل و نقل جاده ای مصوب ۱۹۸۸ است.

بر اساس ماده ۱۷ این توافقنامه منابع دیگری به غیر از MIB مسئول پرداخت خسارت شخص خواهان یا زیان دیده هستند مبالغ پرداختی طبق تعهد MIB کسر خواهد شد.

طبق ماده ۱۷ چه در زمینه دعاوی مربوط به صدمات بدنی و چه در مورد دعاوی مربوط به خسارات مالی MIB معادل مبالغی را که شخص ثالث از طریق جدول جبران خسارت خدمات مالی یا از طریق بیمه گر طبق توافق با قرار داد بیمه و یا از طریق منابع دیگر وصول می‌کند را از مبالغ پرداختی خویش کسر خواهد کرد.

لازم به ذکر است در جایی که بیمه گر از پرداخت خسارات بیمه گذار خویش عاجز و ناتوان می‌ماند بر اساس قانون حمایت بیمه گذاران مصوب ۱۹۷۵ صندوق حمایت بیمه گذاران به جای بیمه گر از وی جبران خسارت به عمل می‌آورد حال در این مواقع شخص خواهان یا زیان دیده می‌تواند مبالغی را از طریق این صندوق وصول نماید.

همچنین طبق ماده ۱۵ خواهان موظف است هر مبلغی را که متعاقباً دریافت می‌دارد به MIB برگرداند.

طبق توافقنامه ۱۹۸۸، مقرره مشابهی فقط در مورد دعاوی مربوط به خسارات وارده به اموال، اعمال می‌شد که طبق آن متن در صورتی که شخص ثالث در مورد خسارت وارد به وسیله خود بیمه نامه مستقل داشته یا در زمینه خسارات وارد به دیگر اموالش نسبت به آن اموال بیمه نامه مجزا داشته و این مبالغ از طریق آن بیمه نامه‌ها قابل وصول باشد در

صورت وصول این مبالغ از طریق آن بیمه نامه‌ها آنها از مبالغ پرداختی توسط MIB کسر خواهد شد.

مبالغی که توسط اشخاص ثالث یا باز ماندگان آنها طبق بیمه نامه حوادث انفرادی یا بیمه عمر دریافت می‌شود. مطمئناً در معنای خاص خود جبران خسارت محسوب نمی‌شود و تابع اصل غرامت نیستند لذا وصول این مبالغ از بیمه گران مانع از وصول خسارات از MIB نخواهد بود.

از سویی دیگر آن مبالغی که طبق بیمه نامه پزشکی، که بر مبنای اصل غرامت ارزیابی می‌شود وصول می‌شود از مبالغ پرداختی توسط MIB کسر خواهد شد.

پس ضابطه کلی این که تمام آن مبالغی که طی بیمه نامه‌های دیگر، که جنبه غرامت داشته دریافت می‌شود از مبلغی MIB که عهده دار پرداخت آن بوده، کسر می‌شود!

نتیجه گیری

یکی از جلوه‌های حقوق بشر اهتمام به جبران خسارتهای بدنی است. اهمیت جبران خسارت‌های بدنی به این دلیل است که سلامت افراد جامعه ضامن توسعه و پیشرفت آن است و از دیگر سو، جبران خسارت زیان دیده با توجه به شخصیت و حرمت انسان همواره به عنوان یکی از اهداف اصلی حقوق مسئولیت مدنی مورد توجه بوده است. صندوق تأمین خسارتهای بدنی صندوقی مستقل است که هدف از تأسیس آن، حمایت از زیاندیدگانی است که به نحوی، امکان جبران خسارات از طریق بیمه را ندارند و زیان وارد بر آنها بلاجبران باقی میماند.

گستره خسارت‌های مادی قابل جبران در صدمه‌های بدنی در رویه قضایی انگلستان بسیار وسیع و متنوع است. به گونه ای که علاوه بر هزینه‌های درمان و از دست دادن درآمد خسارتهایی مانند هزینه مسافرت و رفت و آمدهای پزشکی مراقبتهای حرفه ای در خلعنه، هزینه‌های تغییر در محل اقامت و قابل جبران است.

برآورد خسارت‌های مادی گذشته از زمان وقوع صدمه بدنی تا زمان ارزیابی و آینده بعد از محاکمه در انگلستان به صورت مجزا انجام خواهد شد. زیرا افزون بر تعلق سود به خسارت‌های مادی گذشته، شیوه ارزیابی خسارتهای آینده متفاوت است. در ارزیابی خسارت‌های مادی گذشته بیشتر معیار متعارف و ضروری بودن این هزینه‌ها نقش برجسته ای را ایفا می‌کند. بدین سبب در مواردی که زیان دیده بر اساس قراردادی که با شرکتهای بیمه خصوصی منعقد نموده مزایایی را دریافت کند جبران خسارت از وارد کننده زیان نیز قابل مطالبه می‌باشد. اما اگر زیان دیده مبالغی از مراجع قانونی و دولتی جهت درمان خود دریافت کرده باشد از مبلغ مورد حکم جهت جبران خسارت کسر می‌گردد و دیگر مطالبه این گونه هزینه‌ها از وارد کننده زیان ضرورتی نمی‌یابد. بدین ترتیب به موجب قانون استرداد مزایای تأمین اجتماعی مصوب ۱۹۹۷، تأمین اجتماعی می‌تواند مزایایی را که به زیان دیده پرداخته، از وارد کننده زیان یا بیمه گر وی بازپایافت نماید. نحوه بازپایافت بدین صورت است که جبران کننده خسارت مبلغ مورد حکم دادگاه در دعاوی مسئولیت مدنی را بعد از کسر مزایای تأمین اجتماعی که از سوی واحد بازپایافت خسارت اعلام می‌شود به زیان دیده می‌پردازد. این شیوه بازپایافت خسارت علاوه بر اینکه جبران خسارت‌های زیان دیده را به عهده وارد کننده زیان می‌نهد از جبران

خسارت مضاعف زیان‌دیده نیز جلوگیری می‌نماید. لیکن اگر زیان دیده از کمک‌های خیرخواهانه ای مثل خدمات پرستاری رایگان دیگری بهره مند شود قاعده کلی این است. که در دعاوی مسئولیت مدنی نادیده گرفته می‌شوند و وارد کننده زیان باید ارزش خدمات پرستاری را بپردازد.

شرایط جبران خسارت از طریق MIB در انگلستان عبارتند از ۱- زیان دیده قادر به تعقیب و دنبال کردن شخص مسئول حادثه و عامل زیان نباشد ۲- صدمه یا خسارت باید ناشی از تقصیر راننده فراری باشد ۳- خسارت یا صدمه طبق مصوبه ۱۹۸۸ باید بطور اجباری بیمه می‌شده ۴- خسارت نباید بصورت عمدی ایجاد شده باشد.

تعهدات MIB در انگلستان حمایت از قربانیان و زیان‌دیدگان جاده ای است که راننده مقصر فرار کرده باشد و یا قابل تعقیب نباشد و خسارتهای غیر بدنی به هر شکل که باشد و نیز خسارتهای معنوی از طریق MIB در انگلستان قابل جبران نمی‌باشند در انگلستان معیار سنجش و تعیین مبلغ خسارت بدنی یک معیار ثابت نیست و براساس شخصیت فرد و موقعیت اجتماعی او تعیین می‌گردد و MIB خسارت تعیین شده را کامل پرداخت خواهد کرد در هر صورت این دو نهاد فقط خسارتهای بدنی را جبران می‌نمایند و خسارتهای مادی و معنوی را پرداخت نخواهند کرد و نیز خسارتهای ناشی از جرم و خسارتهای عمدی از قلمرو تعهدات هر دو نهاد خارج می‌باشد.

فهرست منابع

- ۱- بادینی، حسن، (۱۳۸۴)، فلسفه مسئولیت مدنی، تهران: نشر میزان.
- ۲- پور اسماعیلی، علیرضا، ۱۳۹۲، مطالعه تطبیقی تأثیر تقصیر زیان‌دیده بر مسئولیت مدنی در حقوق اسلامی و کامن‌لا، فصلنامه فقه و حقوق اسلامی، دوره ۴، شماره ۷.
- ۳- جنیدی، لعیا، ۱۳۷۸، تقصیر زیان‌دیده، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۴۶.
- ۴- چگنی، مهدی؛ بهرامپوری، رسول؛ سیاه‌بیدی کرمانشاهی، سعید، ۱۳۹۹، مطالعه تطبیقی نظام‌های جایگزین پرداخت خسارت‌های بدنی در حقوق ایران و انگلستان، فصلنامه پژوهش‌های تطبیقی حقوق اسلام و غرب، سال ۷، شماره ۱.
- ۵- قاسم‌زاده، مرتضی، ۱۴۰۰، الزامها و مسئولیت مدنی بدون قرارداد، تهران: نشر میزان.
- ۶- کاتوزیان، ناصر، ۱۳۷۷، عصر تجربه و حقوق تجربی اصول جبران خسارت در نظام حقوقی آمریکا، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴۱.

- Barrie, Peter, (2005), Personal Injury -۷
Law, second edition, Oxford.
- Birds. John and J. Hird.(2001) Norma -۸
"Modern Insurance Law". London: Sweet and
Maxwell. Fifth edition.
- Bridgman, Jo, (2007), Parental -۹
Responsibility Young Children and Healthy
care Law, Cambridge.
- Deakin, Simon, Markesinis, Basil, -۱۰
(2008), Markesinis and Deakin's Tort Law, 6th
Edition, Oxford
- Deakin, Simon, Markesinis, Basil, -۱۱
(2008), Markesinis and Deakin's Tort Law, 6th
Edition, Oxford
- Faure, Michael, (2009), The Law and -۱۲
Economics, Vol 1, Edward Edgar Publishing
- Madden, M. Stuart, (2005), Exploring -۱۳
Tort Law, Cambridge University Press
- Van Dam, Cees, (2006), European Tort -۱۴
Law, Oxford.
- Williams, Donald,(2003), "Guide to -۱۵
Motor insurers' Bureau Claims", London, the
edition, law Society. ninth